

Участието на Велико Йорданов в Първия световен конгрес на библиотекарите и библиографите (15–30.VI.1929, Италия)

Мария Младенова

Асоциацията като обществена организация, която създава условия за неформално общуване в колектив от професионалисти, заемащи различни позиции в служебната йерархия, има свои специфични цели и задачи. Тя сближава хората със сходни интелектуални възможности и професионални стремежи, сред които в процеса на доброволно и творческо общуване се раждат нови идеи, утвърждават се по-модерни форми на работа, променящи представите както за ролята на библиотеките, така и за библиотечната професия. Библиотечните асоциации създават възможност за консолидиране на библиотекарите, осигуряват условия за развитие на професията, формират общественото мнение за библиотеките и тяхната мисия, оказват влияние върху динамиката на социалните и културните тенденции в обществото, участват в решаването на спорни въпроси. Сред важните задачи на библиотечната асоциация са и тези да формира ново професионално съзнание и самосъзнание у библиотекарите, и стил на общуване, както и да партнира между институциите и библиотечната общност.

Първата библиотечна асоциация в света е създадена през 1876 г. в САЩ, във Филаделфия (Пенсилвания). В учредителната ѝ конференция участват 103 представители, от които 90 мъже и 13 жени. От тях 30 са делегати на публичните библиотеки. Според Мелвил Дюи (1851–1931), инициатор за създаването ѝ, 1876 г. ще остане знаменателна в историята на библиотеките с това, че „библиотечната професия заявява за себе си и получава от обществото своето място сред другите професии” (1). На конференцията е взето решение за издаването и на първото библиотечно списание в света „The American Library Journal”, което излиза и днес под наименованието „Library Journal”.

След конференцията, която има широк отзвук в света, настъпва известен напредък в развитието на международните отношения между библиотеките.

В изказването си на първата Международна конференция на библиотекарите (Лондон, 1877), на която присъстват 219 делегати от 9 страни, проф. Д. Джонс – пазител в Библиотеката на Британския музей, отбелязва, че са създадени обнадеждаващи условия, в които възможностите за обмен на идеи и практически опит между библиотекарите се увеличават. На конференцията е създадена и Асоциацията на английските библиотекари, утвърден е и уставът ѝ, а „The American Library Journal” е обявен за общ официален орган на двете асоциации. Като резултат от работата на конференцията се засилва стремежът към коопериране в някои дейности на библиотеките, укрепват се връзките между библиотекарите от САЩ и Англия, създават се и някои предпоставки за международно сътрудничество и с тези от други страни.

В началото на ХХ век усилено започват да се създават и асоциациите на библиотекарите в редица високо развити в индустриално отношение страни като Германия (1900), Дания (1905), Франция (1906), Белгия (1907), Холандия (1908) и др., като всяка от тях поставя началото и на свой печатен орган.

Появата им е показател за признаването в тези страни на библиотечната професия като самостоятелна професия, създадена се и като резултат от проявената грижа на държавната власт и обществото към библиотеките.

Новосъздадените асоциации провеждат и редица международни конференции, на които обсъждат важни въпроси на библиотеките и професията, много от които биха

могли да се решат с общи усилия. До 1926 г. се провеждат 12 професионални международни конференции, които улесняват научните контакти между библиотеките. С общи усилия се разработват единни правила за каталогизация, програми за подготовка на библиотекари, единна класификация, засилва се тенденцията към унификация на библиотечната работа в международен мащаб.

В Международния библиотечен конгрес в Прага (28 юни–30 юли 1926 г.) участват над 600 делегати от 30 страни, като 2/3 са представители от славянските държави. На конгреса са изнесени над 100 доклада, които се обсъждат на заседания в шест секции.

Първата секция се занимава с международните аспекти на дейността на библиотеките. Обсъжда се и необходимостта от създаване на асоциации в тези страни, в които подобни обединения все още няма. На френския делегат, който е и президент на Асоциацията на френските библиотекари, Г. Анрио (1880–1965) е възложено да проучи възможностите за членство на създадения тук Международен комитет на библиотекарите и библиографите, който е първообразът на ИФЛА в Международния институт за интелектуално сътрудничество в Париж.

През 1927 г. в Единбург, по време на честването на 50-годишнината от основаването на Библиотечната асоциация на Великобритания, се взема решение да бъде създадена и Международна федерация на библиотечните асоциации (ИФЛА) като неправителствена международна асоциация. Актът за учредяването ѝ подписват представителите на седем страни, други осем изпращат писмени заявления, с които подкрепят идеята и потвърждават готовността си да станат нейн член.

Приети са първият устав, програма и задачи.

Сред многобройните задачи на Федерацията е и тази да засили международното сътрудничество между библиотеките в света чрез организирането на международни конгреси, които имат важна роля за развитието на библиотеките. По време на конгресите библиотекарите обменят мисли и идеи по широк кръг професионални въпроси, споделят свои наблюдения, изводи и намерения, запознават колегите си с резултатите от приложението на нови форми и методи на работа, дискутират по спорни и нерешени проблеми, разкриват различни гледни точки, като установяват и взаимно полезни контакти.

ИФЛА започва проявите си с организацията и провеждането на Първия международен конгрес на библиотекарите и библиографите, състоял се от 15 до 30 юни 1929 г. в Италия.

На конгреса, чиито заседания, изложби и мероприятия се провеждат в няколко италиански градове (Рим, Неапол, Флоренция, Модена, Болоня и Венеция), присъстват 1300 делегати от 32 страни. За участие в него Министерството на народното просвещение командирова Велико Йорданов (2), по това време директор на Народната библиотека, и Маргарита Димчевска (3) – специалист по проблемите на училищните библиотеки, която по това време работи в просветното ведомство.

Много богати сведения за впечатленията си, видяното и преживяното по време на конгреса ни е оставил Велико Йорданов в своя подробен доклад (4) до министъра на просвещението Никола Найденов, който не само е наситен с много факти и данни, но има и силно емоционално въздействие.

Поради големия брой участници, представляващи библиотечната общност на 32 страни от 4 континента, дните 13 и 14 юни са определени от организационния комитет за пристигане, настаняване и регистрация на делегатите. Йорданов и Димчевска тръгват от България на 10 юни и пристигат в Рим на 13 юни, като същия ден посещават пълномощния министър на България в италианската столица – генерал Иван Вълков (5) и го уведомяват за целта на своята мисия.

През същия ден В.Йорданов се свързва с проф. Енрико Дамиани (6) и Мара Тодорова (7), като и двамата любезно му предлагат своите услуги с цел директорът на Националната библиотека на България да се чувства спокоен и максимално добре в Рим.

В конгреса участват световни авторитети в областта на библиотекознанието, библиографията и книгознанието, директори на водещи национални библиотеки от Европа, Америка и Азия, директори на много известни университетски библиотеки, както и преподаватели в библиотечни училища, които имат възможност да общуват и да обсъждат професионални проблеми, полезни за развитието на библиотеките.

Сред участниците в конгреса се открояват имената на английския науковед и учен Самуел Бредфорт, на италианския книговед и библиограф Джузепе Фумагали, основател на Италианското библиографско общество и директор на Института за книгата във Флоренция, на д-р Ф. Севенсма – от Женева, библиотекар в Обществото на народите, на д-р Уилям Бишъп (8) от Университетската библиотека в Мичиган, на Арундел Есдаил – секретар на Британския музей в Лондон и редактор на сп. „Library Association Record”, на М. Ролан-Марсел – генерален администратор на Националната библиотека на Франция, д-р Хуго Крюс – генерален директор на Пруската библиотека в Берлин, проф. Виктор Крафт – от Университетската библиотека във Виена, д-р Яромир Борецки – директор на Университетската библиотека в Прага, д-р З. Тоболка – президент на Асоциацията на библиотекарите в Чехословакия, проф. Оскар Тудеач от Университетската библиотека в Хелзинки, Хенри Лабрус – завеждащ Градската библиотека в Руан, Хенри Леметр – президент на Асоциацията на френските библиотекарите, създадена през 1906 г. от Евгени Морел, проф. Рихард Фиск – директор на Университетската библиотека в Гьотинген, д-р Ото Глаунинг – директор на Университетската библиотека в Лайпциг, проф. д-р Георг Лай – директор на Университетската библиотека в Тюбинген и главен редактор на водещото немско библиотечно списание „Zentralblatt für Bibliothekswesen”, д-р Хайнрих Улендал – директор на „Дойче Бюхерай” в Лайпциг, Чарлс Велден – директор на Публичната библиотека в Бостън, д-р Херберт Пътнъм – директор на Библиотеката на Конгреса на САЩ, д-р Е. Ричардсън – известен библиограф и консултант на Библиотеката на Конгреса във Вашингтон, както и много други световноизвестни личности.

Конгресът се открива на 15.VI с голяма тържественост от кмета на Рим, който приветства делегатите. След него министърът на просветата прочита възпоменателен доклад, посветен на Антонио Паници (9), тъй като през 1929 г. се навършват 50 години от неговата смърт. Следва приветствие към делегатите от министър-председателя Бенито Мусолини (1883–1945).

С това официалната част по откриването завършва и на делегатите е дадено свободно време, през което Велико Йорданов, придружен от Енрико Дамиани – делегат на конгреса от името на Парламентарната библиотека в Рим, и д-р Мара Тодорова – делегат от Библиотеката на Международния земеделски институт в Рим, посещава Капитолийския музей и разглежда някои от по-важните експонати, изложени в него.

Времето за следобедното заседание, проведено в Палацо Корсини, е предвидено за поднасяне на приветствия от страна на делегатите.

Един от първите, който поднася своето приветствие е Ролан-Марсел – директор на Националната библиотека на Франция в Париж. Казаното от него предизвиква бурни одобрения и адмирации. Унгарският и японският делегат говорят на националните си езици „та публиката нищо не може да разбере” (10), отбелязва в отчета си В. Йорданов. Чешкият делегат поднася поздравленията си на френски език.

По повод на своето приветствие Велико Йорданов пише следното:

„Първоначално мислех да чета речта си на български език, а г-ца Тодорова да я изкаже на италиански, - имах надлежния превод още от София, от г-н Нуриджан. В последствие, обаче, аз промених и реших да я изкажа на немски език, който е един от езиците, на който е напечатана програмата – обявена на италиански, френски, английски и немски, па на това отгоре немският език е един от световните културни езици и ако не цялата зала, ще ме разбере поне половината. Затова при повикване от страна на комитета – от проф. Фаго, името на българския делегат, аз отидох на определеното за целта място и изказах на немски език следното приветствие:

Ваше превъзходителство,

Почитаеми госпожи и господа,

От името на българската национална библиотека, от онова на сдружените български народни библиотеки и читалища и от името на господин министъра на народното просвещение на Царство България, чест ми е да поздравя всесветския конгрес на библиотеките и на библиографията в столицата на Италия, във вечния град Рим, най-горещо и да му пожелаем ползотворна дейност.

Почитаеми госпожи и господа,

Ценното благо, което най-новото време донесе на човечеството, е стремежът към все повече и повече общо сътрудничество, на общо разбирателство, на международно приближение и опознаване. Това е най-светлата придобивка, която сгръва и просветлява душите на народите и ги поощрява към взаимна търпимост за благото на човечеството. Българският народ винаги се е вдъхновявал от такива мисли и стремежи. Някога той е бил голям и мощен и е знаел не само да заповяда, но и да твори вечни духовни ценности.

Почитаеми госпожи и господа,

Преди хиляда шестдесет и пет години българският народ, който създаде най-силната държава на Балканския полуостров през средните векове, сътвори и своето писмено слово, своята книга. И именно тук, във вечния град, това слово бе осветено, санкционирано. Папа Адриан II, в 869 г. пред когото бащата на българската писменост Константин Философ, наречен при преминаване в монашество Кирил, и брат му Методий, българи от Солун, Македония бяха призовани, санкционира тяхното дело, което беше създаденият вече от тях писмен език на старите българи, известен под името старобългарски, пряк потомък на който е съвременния български език. Тук, в Рим, българският език бе възведен в равноправен с гръцкия и латинския и биде възприет в последствие и от други славяни. На тоя език, считан днес за съвършен, класически, българите създадоха една книжнина и една цивилизация, чрез която вложиха в славянската и общочовешката духовна съкровищница ценни и непреходни дарове и вдъхновения. И днес във Ватиканската библиотека се намира един от най-скъпо ценените старобългарски ръкописи – Манасиевата хроника, изпъстрена с множество чудно хубави художествени изображения из българската история, които представят и българското изкуство, българската живопис.

Почитаеми госпожи и господа,

Припомняйки днес, в деня на всесветския конгрес на библиотеките и библиографията тоя незабравим момент от делото на старите българи в областта на езиковото творчество и книгата, аз не мога да не издигна глас, пропит с чувства на възторг и благодарност, към днешното италианско правителство, което с уреждането на тоя конгрес допринася извънредно много за успеха на общочовешките идеи на примирение, разбирателство и творчество; аз не мога да не отдам сърдечна и душевна възхвала и на славния престолен град Рим, който е хранилище не само на неизмерима по значение и влияние вековна култура, но специално за нас, той е хранилище и на

светите останки на бащата, на родоначалника на българската книжнина, на българското езиково творчество, на българската и славянска цивилизация.

Да живее Негово превъзходителство Мусолини,
Да живее Негово Светейшество Папата,
Да живее негово Величество Царят,
Да живее Италия!” (11)

За своето приветствие към конгресистите, произнесено на хубав немски език Велико Йорданов получава поздравления от швейцарските делегати, както и от Любов Хавкина, делегат от Москва. За нея В. Йорданов отбелязва: „Хавкина изрази радостта си, че вижда български делегат на конгреса и пожела да ѝ изпратя годишниците на библиотеката – пишела голяма книга за библиотеките и би желала да има сведения и за Българската народна библиотека. Обещах ѝ да ѝ изпратя.” (12)

Тъй като не е имал предварително заявен доклад, В. Йорданов предоставя на Организационния комитет кратка статия за състоянието на библиотечното и читалищното дело в България, написана от него в Рим и преведена там на италиански от Енрико Дамиани.

Сред многото запознанства, които Йорданов отбелязва в доклада си е и това с д-р Ян Емлер – директор на Университетската библиотека в Братислава, от който научава, че „със съдействието на пълномощните министри в София и Прага е купил библиотеката на покойния професор Беню Цонев” (13).

Той се среща и с италианската библиографка, която е сред ръководителите на конгреса, д-р Олга Пинто (1903–1970). Тя му подарява своя речник „Termini d'uso nelle bibliografie dei periodici” – писан с азбуките на 38 езици за най-употребителните библиографски термини. Българската част е стъкмена от един българин свещеник в Рим, който служел в руската църква, и коригирана от Тодорова” (14). Речникът е издаден през 1929 г. и е представен по време на конгреса.

В доклада на Велико Йорданов изобилстват сведения за преживяванията му, за видяното, контактите и проведените разговори, за запознанствата с директори на редица големи университетски и национални библиотеки.

Най-малко място в него намират сведенията за заседанията в секциите и изнесените доклади, за които кратко отбелязва: „Заседанията на секциите траяха собствено твърде кратко време. В тях се разглеждаха: въпроси технически, въпроси професионални и международни отношения. Аз, както и г-ца Димчевска присъствувахме повече в секцията за международни отношения, в която се разглеждаха следните въпроси: Международни библиотечни отношения, статистика на книжовното производство и връзки с централите и официалните учреждения и с библиографичните институти. Разисквания почти не ставаха. Четените реферати, за които се даваше не повече от десетина минути, особено когато секцията се председателстваше от Ролан-Марсел, се възприемаха така, както се четяха и се отминаваше по-нататък” (15).

С доклад на конгреса в Рим, но като делегат на библиотеката на Международния земеделски институт, участва, д-р Мара Тодорова. Тя говори за „Задачите на библиопсихологията”, а докладът е донесен от В. Йорданов и е публикуван в сп. „Училищен преглед” (16). По-късно е отпечатан и на италиански език (17).

Конгресът е „пътуващ”, поради което заседанията се провеждат в Рим, Неапол, Флоренция и Венеция, като домакините организират и екскурзии до забележителности извън тях. Чрез една много претоварена програма на участниците е осигурена възможност да посетят голям брой библиотеки, редица музеи, картинни галерии и катедрали в конгресните градове. Чрез организираните изложби на книги, периодика и

ръкописи домакините успяват да запознаят чуждестранните си колеги с богатите книжовни, културни и библиотечни традиции на Италия, като така изпълняват и една от задачите на конгреса. Програмата се утежнява още повече от това, че почти всяка вечер се дават и приеми от чуждестранните посланици, акредитирани в Рим, от папата, в Двореца на дожите във Венеция, както и в хотел „Екселсиор” в Лидо – едно от най-известните летовища в Италия, който е прощален за участниците в конгреса.

Място в своя доклад В. Йорданов отделя и на срещата на конгресистите с папа Пий XI (18), за която мъжете е трябвало да бъдат облечени във фрак или смокинг, а жените в черни дрехи и с воал. След като В. Йорданов целува пръстена и му се представя, папата проявява по-голям интерес към него и го пита голяма ли е нашата библиотека и колко тома има.

В един от следващите дни Йорданов и Димчевска посещават и Ватиканската библиотека, която го впечатлява с уредбата си, особено на новата част, която намира за „особено интересна, понеже се урежда на американски средства и по последна дума на библиотечната наука” (19).

Сред посетените от конгресистите библиотеки в Рим са „Казанатензе”, основана през 1698 г. от кардинал Казанате и „Анджелика”, която е била достъпна за публика от 1614 г. и още тогава е разполагала с около 40 000 тома книги и ръкописи.

Впечатленията си от тях Йорданов предава така: „Големи и обширни библиотеки, редени по стар вид, модерната наредба в железни лавици и пр. не ги е още засега. Въпреки това те са едни от най-важните центрове на книжовно богатство и на книжовни съкровища. Прегледът на библиотеките върви, разбира се, много бърже. Иначе е невъзможно. Колосални учреждения, где можеш видя и обхвана всичко? Гледаш чудни ръкописи, още по-чудни издания от най-старите писатели и до ново време, че един ли е или двама да ги отбележиш. Махваш с ръка и казваш, Господи, не е възможно! Защо нямам повече време, защото определено е само да се обходи библиотечното учреждение и да се обзърне с поглед! А как исках да се поспра върху някои ръкописи! На Данте, на Петрарка, на Бокачо, на разните техни издания... едни от други по-хубави, по-чудни, по-пленителни. Ами старогръцките и староримските писатели? Невъзможно е да се направи нещо повече и прибирам с мъка чувствата и възхищението в душата си и отминавам. Това е вън от силите на човека” (20).

Сред посетените от В. Йорданов библиотеки в Рим са също „Валечелиана” и „Александрина” (21) – „първата основана в 16 век от Филипо Нери, имаща 60 000 т. и 3000 ръкописи; в тая библиотека видях библия от 7 век. Втората – университетската – гъмжило от студенти и студентки, държачи изпитите си, също стара библиотека” (22).

В Рим В. Йорданов се чувства задължен да се поклони пред паметната плоча на Пенчо Славейков, намираща се на „Via Boncompagni” № 73, която е една от най-хубавите улици в Рим и се намира в най-аристократичната част на града. За този момент Йорданов отбелязва следното: „Тук, в тая улица витае неговия дух, ако не се е прибрал вече в своята родина. Защото след като видя Италия, Пенчо се каеше, защо е губил толкова време в Лайпциг” (23).

През същия ден той посещава и базиликата Сан Клементе, в която е гробът на св. Кирил. В доклада си подробно описва „величавата фреска на една от стените на църквата, фреска представляваща св. Кирила и Методия прави, в естествена величина, пред папа Адриан II, седнал на трона...” (24). Отбелязва и факта, че „българската легация на 24 май т.г. поставила една малка възпоменателна плоча на зида до гроба с цел да се запази гробът. Плочата е малка, но в легацията ми казаха, че последната побързала, защото сърбите се канели да сторят същото” (25).

Дните от 24 до 27 юни са предвидени за Флоренция, която е символ на италианския гений. Тук, в този град са се родили и са творили почти всички

световноизвестни италианци – поетите Данте Алигиери, Франческо Петрарка, Джовани Бокачо, художниците Микеланджело Буонароти, Леонардо да Винчи, Рафаело, Сандро Ботичели, Джото, Донатело, Брунелески, Мазачо, Гиберти, Доменико Гирландайо, Джорджо Вазари, философът Николо Макиавели, учените Галилео Галилей, Евангелиста Торичели, композиторите Жан-Батист Люли, Луиджи Бокерини, религиозни и светски величия като папа Лъв XI, Катерина Медичи – кралица на Франция, откривателят на новите земи Америго Веспучи. Тук е роден Арнолдо Цоки, издялал паметника в София на цар Александър I – освободил ни от турското владичество, тук е учил живопис писателят и министърът на просвещението Константин Величков. Тук Достоевски написва „Идиот”, а Чайковски създава „Дама пика”. Тук са работили за известно време Александър Дюма, Пърси Биш Шели, Иполит Тен и много други, които без изключение били силно впечатлени от невероятната красота на Флоренция.

Във Флоренция конгресистите посещават Националната библиотека, открита през 1747 г. В основата ѝ е положена личната колекция на известния библиофил Антонио Малябеки, състояща се от над 30 000 тома.

Сред посетените в града библиотеки е и тази, създадена от династията на Медичите. Тя получава известност под името „Лауренциана”, поради това, че е наречена на св. Лоренцо – покровител на града и на катедралата със същото име.

При внука на Козимо Медичи – Лоренцо Великолепни (1449–1492), който бил забележителен меценат на литературата и изкуството, библиотеката става основната общодостъпна библиотека в града, за която е построено великолепно здание по проект на Микелецо Микелоци, а интериорът ѝ бил създаден по проект на Микеланджело Буонароти (1475–1564).

На делегатите е дадена възможност да се запознаят и с много катедрали и картинни галерии, съхраняващи произведенията на световноизвестни художници от различни школи.

Във Флоренция те разглеждат базиликата Санта Кроче с фрески от Джото, приютила гленните останки на Данте Алигиери, Галилео Галилей, Микеланджело, Николо Макиавели и Росини.

Велико Йорданов успява да посети, по-точно да зърне, и двете прочути галерии Уфици и Пити. Първата е отворила вратите си за посетители през 1765 г. В нея се намира най-богатата колекция от картини, гравюри и рисунки на италиански художници от Ренесанса, както и велики творби на немски, френски, холандски и фламандски художници, автопортрети, рисунки на стари майстори, антични скулптори.

За видяното в тях Йорданов пише: „Първата галерия е нещо необикновено; тя обгръща художествени творения от флорентинската, болонската, генуезката, римската и венецианската школи. Освен двете предни зали и коридорът, тя има още 17 големи и малки зали, пълни с най-изящни картини във великолепни рамки. Самите зали са също тъй нещо особно: ходиш из тях на пръсти, не смееш да стъпиш, за да не смути шумът от ходенето възвишените образи и видения на човешкото въображение и на човешкото изкуство. Коя картина да гледаш повече, коя по-малко? Те са тъй много. Ще се спра да изтъкна само Мадоните от велики майстори на Чимабуе, Джото, Филипо Липи, Ботичели, Гирландайо и пр. и пр. – всички тия майстори са изобразили и по една Мадона, които виждаш като апотеоз не само на тяхното, но и на италианското изкуство. Има цели зали, посветени на Рафаело, на Микеланджело, на Рубенса и пр. Втората галерия – на Пити, като че ли превъзхожда по велелепие и блясък оная на Уфиците” (26).

Много са и изложбите, които италианските колеги организират в чест на конгреса. Една от най-големите и интересни експозиции е в Рим. Тя е международна и в нея вземат участие Франция, Англия, Германия, Италия, Чехословакия, както и други държави, които излагат разнообразни „предмети и усъвършенствания из областта на библиотечното дело” (27), която според В. Йорданов „прави чест на международния конгрес” (28), но в същото време той се ядосва, че за разглеждането ѝ отново е предвидено крайно недостатъчно време. По този повод е записал: „Но как можеше в малкото време, което ни оставаше да споходим всички зали и да прегледаме изложеното, а то бе тъй многобройно и обширно! Много от делегатите открито се възмущаваха. Кое по-напред да видят! Характеристични особености на библиотеките ли в разните страни и техните приспособления, върху разните инсталации на библиотеките, моментални фотографии на писма ли, ръкописи ли, репродукции на хубави ръкописи и пр. и пр.” (29). На тази изложба много фирми излагат и различни библиотечни мебели, които са непознати за България.

Маргарита Димчевска влага много енергия и усилия, за да издейства показването на част от експонатите в тази изложба в България. И успява. Изложбата, която е първа по рода си за България, е показана у нас от 26.I до 9.II.1930 г. На нея са изложени и планове и снимки на големи европейски и американски библиотеки, по-голямата част от които тя получава от изложбата в Рим.

Във Флоренция, в Палацо Медичи Рикарди за делегатите е подредена изложба на старата италианска книга, която им прави неизгладимо впечатление. За нея В. Йорданов отбелязва: „Какво велелепие в залите, потънали в мрамор и злато, какви скъпоценни книги, като се почне от най-древните гръцки писатели, римски писатели, от епохата на възраждането и по-ново време – всичко това не може да се опише и предаде, защото ние конгресистите само вървим от зала в зала и няма време да си държим бележки... Вървиш, вървиш и не виждаш край” (30).

По време на последното общо заседание, проведено на 30 юни във Венеция, в залата на Сансовино в Библиотека „Марчиана” конгресистите приемат и гласуват 15 резолюции, в които поставят за решаване редица проблеми, засягащи работата на световната библиотечна общност:

- „1. Да се преиздаде „Bibliotheca Bibliografica”.
2. Международната федерация на библиотечните дружества да влезе във връзка с Комисията за умствено сътрудничество за изготвяне на международни библиографски съкращения.
3. Международната комисия да изготви и поддържа в изправност списъка на всички организации и институти, които се занимават с международни библиографии.
4. Правителствата да вземат под внимание препоръките на ОН от 1928 г. за запазване на печатната книга и ръкописи.
5. Комисията за умствено сътрудничество да проучи начините за издаване на ежегоден списък на библиотеките, които притежават микрофотографски и стереооптични принадлежности.
6. Канцеларията на Федерацията да проучи начините за обмяна на библиотекари, студенти и професори по библиотекономия.
7. Да се създадат професионални библиотекарски училища в държавите, където такива не съществуват; да се изисква библиотечна подготовка от всички кандидати за библиотечни служби; да се продължи Американското библиотечно училище в Париж.
8. Секретарят на Федерацията да издаде списък на членовете – дружества, заедно с имената на управителното тяло, адресите и изданията им.
9. Да се съберат във всяка държава в една библиотека или в повече от една в големите държави, всички книги, печатани в страната.

10. Да се устроят международни заеми на книги при еднакви условия и без посредници.

11. Да се организира във всяка държава канцелария, натоварена с организиране на международна размяна на литературни и научни трудове.

12. Да се регулира размяната на докторските тези, като всяка университетска библиотека специализира един предмет, за да може да се намали броя на депозираните екземпляри.

13. Да се освободят от мита книгите, предназначени за библиотеките.

14. Да се създадат според препоръката на Комисията за умствено сътрудничество от 1928 г. национални центрове за библиографско обучение и напътване.

15. Заинтересуваните национални тела да уеднаквят правилата за водене на статистиките за печатни книги.” (31)

Времето, предвидено за приемането им, е кратко, поради което разисквания не се предвиждат.

Общият им дух според В. Йорданов се състои в следното: „да се засили умственото сътрудничество между народите чрез библиотеките, на които държавите трябва да обърнат особено внимание и да ги поставят на съответна висота, както по външна, техническа уредба тъй и по вътрешно съдържание, защото чрез тях се превъзпитават народите. Библиотеките са умствения капитал на народите, който трябва да се разработва и да дава добри плодове; библиотеките трябва да служат чрез своите централи за размяна на книги и ръкописи, разбира се при важни случаи” (32).

Очевидно е, че в резолюциите се набелязва една дългосрочна стратегия за работа на ИФЛА и на нейните членове. Фиксирани са много и сложни задачи за изпълнение, чието решаване отнема на библиотечната общност много енергия и време.

В тази първа стратегия се открояват въпросите за подготовката на библиотечните кадри и създаването на библиотечни училища, за обмена на преподаватели и студенти. С не по-малка острота се поставят въпросите за международния обмен на издания, за обмен с дублетните екземпляри, както и освобождаването от мита и такси на книгите, предназначени за библиотеките – въпрос, който и днес не е решен. Разискван е и въпросът за уеднаквяване на международната библиотечна статистика и за въвеждане на единна библиотечна терминология за статистическите отчети, за осъществяването на международния книгообмен без посредници, както и за създаване във всяка страна на национален архив на книгите. Благодарение на ИФЛА и активната ѝ международна дейност тези въпроси се решават постепенно, благодарение и на усилията на нашите предходници.

След закриването на конгреса Велико Йорданов остава още два дни във Венеция, за да се запознае специално с библиотека „Марчиана” – една от националните библиотеки на Италия, основана през 1486 г., и Архива на Венецианската република до 1866, съдържащ над 3 милиона документи, сред които и особено ценни автографи на императори, папи, дожи и други източници отразяващи хилядагодишното ѝ съществуване.

В достъпните фондове на този архив през 1941 г. е работил дълго проф. Иван Дуйчев, търсейки договора между Иван Асен II и цариградските „латини” от 1228 г. за брака на малолетния император Балдуин II с дъщерята на Иван Асен II.

Когато В. Йорданов запитва директора на библиотека „Марчиана” дали във фонда ѝ има „ръкописи или други неща за България” (33) той му казва, че и да би имало, човек трябва много дълго да прави издирвания и го уведомява, че преди години проф. Йордан Иванов е работил доста време в библиотеката.

На 4.VI.1929 г. Велико Йорданов се завръща в София, обогатен от видяното и преживяното в Италия, както и от създадените професионални контакти.

В заключението на своя доклад той отразява мнението си за полезността от участието си в конгреса така: „1. Аз смятам, че нашето делегиране – моето и на г-ца Димчевска – в първия световен конгрес на библиотеките и библиографите в Италия бе от голяма поука, както лично за нас тъй и за делото с което се занимаваме. Поставените въпроси за разискване в конгреса, четените реферати в заседанията, разискванията, макар и кратки, заключенията на конгреса, изложбите, възможността да видим многобройни библиотеки и да вникнем в тяхната уредба, да се запознаем с най-новото в библиотечното дело, възможността да видим много ценни ръкописи и как те се пазят, да видим уредбата на архиви и пр. – всичко това безспорно разширява хоризонта и привежда в връзка с библиотечното дело не само на Италия, но и на целия свят. Поздравителните слова, които казах на конгреса и краткото ми изложение за нашето библиотечно дело, също допринасят за взаимното опознаване и дават перспектива за състоянието на нашето библиотечно и книжовно дело.

2. Познанствата, които завързахме било в самата Италия, било с конгресистите от другите държави, също тъй са от голямо значение. Размяна и обмяна на мисли, които стават при познанствата заздравяват отношенията. Аз се запознах с много от швейцарските делегати, с много от немските, с някои от които ще поддържам и писмени връзки. В личните срещи, освен библиотечни въпроси, се засягат и национални и в такъв случай много от делегатите се запознават с националните си тежнения. Г-ца Димчевска също имаше множество познати предимно англичани и англичанки, американци и американки и пр. и винаги бе в общение с тях. Това е от голямо значение.

3. Ние присъствувахме почти на всички ресепции, които се дадоха в Рим, Венеция и Флоренция, и подчертавахме, тъй да се каже нашата мисия в конгреса. В ресепциите най-добре се опознават делегатите и най-добре може да се изяснят въпроси, които другаде мъчно би било да се засягат.

4. В връзка с непосредствената ни задача като делегати на конгреса по библиотечно дело, ние можахме да се запознаем, макар и много бегло, и с неизмеримите художествени богатства на Италия, до които иначе мъчно би се достигнало по частен ред. Това обстоятелство аз смятам също за една голяма придобивка, още повече че и това е било и една от целите на италианското правителство – да разключи своето изкуство.

5. В Рим и изобщо в Италия ние имаме на наша страна почти единствения италианец г. проф. Енрико Дамяни. Той ни бе в приятелска услуга в Рим и в Венеция и ние трябва винаги да поддържаме с него добри връзки, тъй като той и за в бъдеще ще бъде тълковател на нашата литература в Италия и пред италианския свят. Той познава отлично българския език и говори и се държи като българин. Желателно е често да се кани да чете в университета лекции, – той е винаги готов за това. В Рим в библиотеката при „Международния институт за земеделие“ работи г-ца Мара Тодорова, която по-рано бе чиновничка у нас. Тя е поставена в института много добре и заема трето по ред след директора място. Тя чете, като делегатка от библиотеката при института, реферат, който се посрещна добре и който аз взех да се напечати у нас. Тя също може да бъде полезна с сведения и пр. и да поддържа нашата кауза в Рим, понеже е затвърдила своето положение в института, и директорът и поддиректорът я ценят като добра работница.

6. Подобно участие в конгреси, като библиотечния, изобщо взето, може да бъде само от полза за името и културата на България.” (34)

Така чрез своя подробен доклад до министъра на народното просвещение, писан почти преди 80 години, Велико Йорданов ни прави съпричастни както към първите стъпки на българските професионалисти в международния професионален живот, така и към първите мащабни прояви на ИФЛА, която през 2007 г. отбеляза осемдесетгодишнината от своето създаване.

От 1958 г., когато България става официален член на ИФЛА – до днес, в навечерието на нейния 74. конгрес (10 – 14.VIII.2008, Квебек, Канада) българската библиотечна общност участва активно в осъществяването на нейните цели, задачи и международни програми, чрез които страната ни се вписва достойно в съвременния международен професионален живот.

Библиография и бележки

1. Dewey, Melvil. The American Library Association. // The American Library Journal, 1877, № 1, p. 245.

2. Велико Йорданов (1872–1944) – учител, лит. историк, критик, фолклорист, краевед, историограф на учебното, библиотечното и музейното дело. Роден в с. Медвен, Сливенски окръг. Завършва гимназия в Сливен (1893). Следва със стипендия, отпусната от МНП, славянска и немска филология в Лайпциг (1893–1898). Учител (1898–1907) в Сливен, Разград и София. През 1907 постъпва на работа в МНП като зам.-началник на Отдела за средните училища и началник на Отдела за културните институти. Ръководи Народния театър (1917–1918). Редактор на сп. „Училищен преглед“ (1921–1928). Директор на Народната библиотека в София (1928–1934). Един от най-значителните му трудове е „История на Народната библиотека“ (1930), написана въз основа на архива и документацията ѝ, по случай нейната 50-годишнина.

3. Маргарита Димчевска (30.XI.1892 г., Самоков – март 1983 г., Денвър, Колорадо) – библиотекар, организатор на училищните библиотеки в България, библиограф, читалищен деец. Завършва Роберт колеж в Цариград (1914) и училище за библиотекарски в университета в Лондон (1923–1925) със специална награда за отличие. Работи като библиотекар в библиотеката на Роберт колеж (1914–1918). Член е на комисията на болничните библиотеки към ИФЛА. Със съдействието на Уилям Бишъп получава шестмесечна стипендия от фондация „Андре Карнеги“ (1930) и заминава за САЩ, където специализира библиотечно дело. Организира първата изложба в България на планове и снимки на големи европейски и американски библиотеки (1930).

Работи в МНП и отговаря за училищните библиотеки. Участва като преподавател в библиотечни курсове, организирани от МНП и ВЧС. Работи в Народната библиотека (1934–1943), където изпълнява длъжността директор (1934–1935), главен библиотекар и завеждащ Чуждестранния отдел. Почетен член на ББИ.

Вж. и статията на Жоржета Назърска. Пионерките в българското библиотечно дело. // Библиотека, 2005, № 6, с. 29–36.

4. НБКМ – БИА, ф 35², а.е. 12, л. 76–103.

5. Иван Вълков (19.01.1875, Казанлък – 1962, Старозагорски затвор) – български офицер, генерал. Завършва Военното училище в София (1896), артилерийска и генералщабна академия в Санкт Петербург (1909). Доктор на математическите науки от Пулковската обсерватория. Преподавател във Военното училище (1911). Участва в Балканската и Първата световна война. Началник на щаба на II армия, командир на 44. пехотен полк, началник-щаб на X пехотна дивизия (1918). Генерал-майор (1923), генерал-лейтенант (1928). Военен министър (1923–1929).

Пълномощен министър в Рим (1929–1934). Осъден на смърт от състав на т.нар. Народен съд (1954). По-късно смъртната му присъда е заменена с доживотен затвор.

6. Енрико Дамиани (28.04.1892, Рим – 10.12.1953, Рим) – италиански учен – българист, професор по славянски езици и литература в Римския университет. Изследовател на българската литература и език. Превежда на италиански език „Разкази” от Ив. Вазов, „Епически и лирически стихотворения” от Пенчо Славейков, „Разкази” от Елин Пелин, „Песни” от Димчо Дебелянов и др. Директор на Парламентарната библиотека в Рим. Сътрудничи на сп. „Читалище”. От 1931 г. издава у нас „Итало-българско списание за литература, история, изкуство” и сп. „Vulgaria” от 1939 г.

Вж. и статията на Виолета Божилова. Енрико Дамиани – един забравен приятел на България: По повод 110-год. от рождението му. // Библиотека, 2002, № 2-3, с. 51–54.

7. Д-р Мара Тодорова (17.VIII.1891 г., Карнобат – 9.XI.1945 г., Рим) – библиотековед и библиотекар. Завършва Софийския университет през 1918 г., специалност славянска филология и литература. От 1920 до 1922 г. е изпратена от МНП в Прага и Лайпциг да специализира славянска филология и да учи библиотекознание. Специализацията си по славянска филология завършва с дисертация „Българското литературно ударение с оглед към югославянското и руското”. По библиотекознание слуша лекции в университетските библиотеки в Лайпциг, Фрайбург и Мюнхен. През 1923 г. на страниците на в. „Читалищни вести” публикува поредица от теоретични статии по библиотекознание. Сътрудничи на Читалищния съюз. За кратко време работи в Народната библиотека и Библиотеката на Софийския университет. Развива се под близкото влияние на проф. Ив. Д. Шишманов, проф. Ст. Аргиров, акад. Никола Михов, Никола Начов, проф. Александър Теодоров-Балан и др. Вероятно през 1926 г. тя спечелва конкурс за библиотекар в Библиотеката на Международния земеделски институт в Рим, в който работи до края на живота си и става негов директор. Участва активно в културния живот на Италия и България.

8. Уилям Уърнър Бишъп (1871–1955) – американски библиотековед, библиограф, педагог, теоретик в областта на каталогизацията, получил световна известност.

Завършва в Мичиганския университет, специалност класически науки (1892). 1898–1899 работи в Американското класическо училище в Рим. От 1902 до 1907 е каталогизатор и библиограф в Принстън. От 1907 до 1915 завежда читалнята на Библиотеката на Конгреса. От 1915 до 1941 г. е директор на Университетската библиотека в Мичиган. От 1918 г., в продължение на 20 години е лидер на Американската библиотечна асоциация (АБА). Оказва силно влияние за цялостното изграждане на нейната политика и за утвърждаването ѝ в областта на международните професионални и интелектуални контакти. Първият представител на АЛА в ИФЛА от 1928 до 1945 г. От 1931 до 1936 г. е президент на ИФЛА. Съветник на папата по проекта за цялостната реорганизация на Ватиканската библиотека. Член на Лигата на нациите. От 1928 до 1943 г. ръководи група във фондацията „Андре Карнеги”, разпределяща даренията на библиотеките. Направил е много за изграждане на международното професионално сътрудничество между библиотеките. Има над 290 публикации.

9. Антонио Паници (16.IX.1797 г., Брешело, близо до Модена, Италия – 8.IV.1879, Лондон). Завършва Университета в Парма с докторат по право. Участник в движението на карбонарите в Италия. През 1822 г. емигрира, като през 1823 г. се установява в Лондон. Дълги години работи като главен библиотекар и директор (1856–

1866) на Библиотеката на Британския музей в Лондон. Внася значителни приноси в теорията и практиката на каталогизацията.

10. НБКМ – БИА, ф 35², а.е. 12, л. 79.

11. Пак там, л. 89, 90–91.

12. Пак там, л. 83.

13. Пак там, л. 93.

14. Пак там, л. 93.

15. Пак там, л. 83.

16. Учил. преглед, 1929, № 8, с. 1148–1154.

17. Camerani-Teodorova, M. Les tendance de la bibliopsychologie. // Primo Congresso mondiale delle biblioteche e di bibliografia. Roma – Venezia, 15–30.VI.1929 : In 6 v. : V. 5. _ Roma 1933, p. 70–82.

18. Папа Пий XI (1857–1939). В продължение на 30 г. е директор на Библиотека Амброзиана в Милано. През 1914 г. става зам.-директор, а след това и директор на Ватиканската библиотека. Папа от 1922 до 1939 г. Предприема цялостно преустройство на Ватиканската библиотека по американски методи и с помощта на американски специалисти.

19. НБКМ – БИА, ф 35², а.е. 12, л. 94.

20. Пак там, л. 87.

21. Библиотека Александрина е основана през 1670 г. Във фонда ѝ се намира известното Колумбово писмо, печатано в Рим през 1493 г., както и личните библиотеки на големите италиански поети Леонарди и Кардучи.

22. НБКМ – БИА, ф 35², а.е. 12, л. 92.

23. Пак там, л. 93.

24. Пак там, л. 93.

25. Пак там, л. 93.

26. Пак там, л. 98–99.

27. Пак там, л. 93.

28. Пак там, л. 93.

29. Пак там, л. 94.

30. Пак там, л. 96–97.

31. Пак там, л. 122–123.

32. Пак там, л. 99.

33. Пак там, л. 101.

34. Пак там, л. 101–103.